

Niebawem powszechny spis ludności. Ilu jest Polaków na Litwie?

wilno.tvp.pl/51445494/niebawem-powszechny-spis-ludnosci-ilu-jest-polakow-na-litwie

Fot. Marian Paluszkiewicz

Rok 2021 rozpocznie się ważnym wydarzeniem – powszechnym spisem ludności. Będzie to trzeci spis ludności i mieszkańców w niepodległej Litwie. W odróżnieniu od dwóch poprzednich, mieszkańców nie odwiedzą rachmistrzowie – tym razem Departament Statystyki pobierze dane, w tym też te dotyczące narodowości, z oficjalnych rejestrów.

Problem polega na tym, że w państwowych systemach informacyjnych nie wszyscy mieszkańcy Litwy mają zadeklarowaną narodowość. Nowy sposób zbierania danych może przyczynić się do tego, że liczba litewskich Polaków może kilkakrotnie się zmniejszyć.

Z kolei, od liczby przedstawicieli mniejszości narodowych mogą zależeć konkretne decyzje polityczne dotyczące praw wspólnot narodowych, m.in. oświaty, kultury lub używania języka mniejszości narodowej w przestrzeni publicznej.

Zgodnie z Konwencją Ramową o Ochronie Mniejszości Narodowych, którą Litwa ratyfikowała w 2000 r., osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do takiej mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociągnie za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków.

Apel EFHR

Europejska Fundacja Praw Człowieka (EFHR) twierdzi, że tragedii nie ma, ale wymaga od nas odrobiny poświęcenia. EFHR apeluje do mieszkańców, dla których jest ważna narodowość, aby sprawdzili w bazie danych Rejestru Mieszkańców (lit. Gyventojų registras), jaki jest wpis o ich narodowości. Informację można uzyskać przez internet lub dzwoniąc do pobliskiego urzędu Centrum Rejestrów (Registru centras).

W przypadku, jeśli zapisu o narodowości nie ma, wówczas można uzupełnić dane poprzez internet lub telefonicznie.

– Spis ludności i mieszkań startuje z początkiem stycznia, czyli 2 stycznia. Wszystkie dane zostaną pobrane automatycznie z państwowych baz danych. Zadbać o wpis należy zatem do końca grudnia 2020 r., biorąc, oczywiście, pod uwagę, że urząd cywilny potrzebuje co najmniej kilku dni roboczych na załatwienie tych formalności – informuje TVP Wilno Barbara Charyton z EFHR.

Jeśli ktoś do końca roku nie zdąży uzupełnić danych w rejestrach państwowych, to wówczas będzie miał okazję zadeklarować własną narodowość przy pomocy ankiety internetowej, którą będzie można znaleźć na stronie Departamentu Statystyki; zostanie ona uruchomiona 15 stycznia. Warto dodać, że dane z ankiet będą wykorzystane tylko do statystyki, czyli nie będą wniesione do rejestrów.

– Ta ankieta jest efektem starań EFHR i działaczy społecznych. Organizowane były specjalne dyskusje i spotkania tematyczne poświęcone spisowi ludności, ponieważ istniała obawa, że automatycznie pobrane dane nie wykażą prawdziwego składu narodowościowego Litwy. Między innymi dlatego, że duża część osób nie ma wpisanej narodowości, a niektórzy mają wpisaną inną narodowość niż ta, do której się poczuwają – komentuje Barbara Charyton. EFHR w czasie trwania spisu ludności będzie apelowała o wypełnienie ankiety.

– Spis ludności będzie przebiegał w sposób zautomatyzowany, zatem ani EFHR, ani inna organizacja nie ma pełnomocnictw do śledzenia tego procesu. EFHR natomiast będzie czuwało nad przeprowadzaniem ankietowania – będziemy na bieżąco informowali o uruchomieniu ankiety przez Departament Statystyki, wraz z mediami będziemy stale zachęcali do wypełnienia tej ankiety – zaznacza przedstawicielka EFHR.

Ilu jest Polaków?

Polacy na Litwie stanowią największą mniejszość narodową. Jednak liczba Polaków z każdym nowym spisem ludności spada. W 1989 r., czyli w trakcie ostatniego spisu mieszkańców ZSRR, na Litwie mieszkało 258 tys. osób uważających się za Polaków, czyli 7 proc. ogółu mieszkańców. 12 lat później, w roku 2001, przeprowadzono pierwszy spis ludności w niepodległej Litwie. Wówczas narodowość polską zadeklarowało 234 tys. osób. W ciągu kolejnych 10 lat liczba Polaków spadła o kolejne 14 proc.

W 2011 r. polską narodowość zadeklarowało tylko trochę ponad 200 tys. osób. Warto podkreślić, że spadek liczebny litewskich Polaków był równoległy ze spadkiem ogólnym mieszkańców Litwy. O ile w 2001 r. na Litwie zarejestrowano 3 483 972 mieszkańców, to

w 2011 – 3 043 429. Spadek był na poziomie 12 proc.

Jeszcze bardziej niż mniejszość polska kurczy się mniejszość rosyjska. W 1989 r. na Litwie mieszkało 344 tys. Rosjan, w 2001 – 219 tys., w 2011 – 176 tys.

Historia spisów ludności na Litwie

Pierwszy spis ludności w Wielkim Księstwie Litewskim został przeprowadzony w 1528 r. Spis został zarządzony przez króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego Zygmunta Starego. Spis został przeprowadzony na potrzeby wojska i dotyczył przede wszystkim tego, ile dany okręg może wystawić żołnierzy. Jednak pośrednio, z obliczeń naukowców wynika, że ludność WKL mogła liczyć 500 tys.

Bardziej dokładny był spis z roku 1790, czyli tuż przed ostatecznymi rozbiorami. Z tego spisu wynika, że w WKL mieszkało wówczas 1 333 493 osób. Następny spis ludności przeprowadzono w 1897 r., to był pierwszy spis ludności w Imperium Rosyjskim. Na terenie mniej więcej obecnej Litwy (gubernie kowieńska, wileńska i suwalska) mieszkało wówczas 3,79 mln mieszkańców.

Pierwszy spis w niepodległej Litwie został przeprowadzony w 1923 r. Spis nie obejmował Wileńszczyzny oraz Kraju Kłajpedzkiego. Z tego spisu wynikało, że Polacy stanowili 3,2 proc. ogółu mieszkańców.

Źródło:

TVP Wilno/Antoni Radczenko, fot. Marian Paluszkiewicz